

Vanonderuit! op zoek naar basisdemocratie

Democratie moet beginnen van onder uit, niet van boven af

INTERVIEW MET MARK MAES (door Veerle Cannoot)

[Mark Maes is initiatiefnemer van Vanonderuit! in Mechelen.

Strijdvaardig en geëngageerd, zo klinken de teksten op de website van Vanonderuit!, de Mechelse beweging die de basisdemocratie hoog in het vaandel draagt. Initiatiefnemer Mark Maes trekt al twintig jaar aan de kar in Mechelen om de inspraak en participatie van burgers bij het beleid af te dwingen. Zijn oorspronkelijk doel, mensen dichter bij elkaar brengen, verliest hij daarbij nooit uit het oog. “Want daar draait het in een samenleving uiteindelijk toch om: samen leven. En daar het beste van maken.”

Na jarenlange activiteit in het jeugdwerk in Brugge verhuisde Mark in 1980 naar Mechelen. Daar ging hij meteen aan de slag in het buurtcomité van de stationsbuurt: ijveren voor meer plaats voor de kinderen om buiten te spelen, feesten en activiteiten organiseren in en met de buurt om mensen samen te brengen, de actieve betrokkenheid van de bewoners stimuleren. “Mensen leven in onze maatschappij voortdurend naast elkaar. Veel meer nog dan vroeger, en dat kan eigenlijk niet. Het is natuurlijk onmogelijk om die klok zomaar terug te draaien, maar

je kan er wel iets proberen aan doen door mensen actief terug samen te brengen.”

Zijn streven naar een sociale samenleving en een democratie van en voor iedereen zette Mark er in 1995 toe aan om de beweging Vanonderuit! in Mechelen op te starten. Op die manier wilde hij meteen ook aangeven dat een democratie per definitie moet vertrekken “van onder uit”

dat: meedenken en meedoen. Als het over inspraak en participatie gaat, dan moet er een draagvlak aanwezig zijn en dat kan je enkel bereiken als je van onderuit werkt. Ik ben zelf overal naartoe getrokken, naar wijkraden, adviesraden, inspraakorganen, ... Ik heb niet zomaar gezegd “die dingen stellen niets voor” om er vervolgens weg te blijven. Ik heb echt geduld gehad, mensen gezocht, ik ben rond de tafel gaan

“Ik heb echt geduld gehad, mensen gezocht, ben rond de tafel gaan zitten, ... Ik heb daar mijn tijd in gestoken, maar daar doet het beleid niets mee.”

en niet “van boven af”, wil er sprake zijn van echte democratie. Inspraak en participatie van de burgers bij het beleid, gegroeid van onder uit, vormen daar een essentieel onderdeel van.

Burger in Mechelen

Erg te spreken is Mark niet over de mate waarin de burgers betrokken worden bij het beleid en de beleidsbeslissingen van het Mechelse stadsbestuur. “Wij verwachten dat het beleid de inwoners laat meedenken over de maatschappij. Participeren is in essentie ook gewoon

“Basisdemocratisch én sociaal aan politiek doen betekent dat we steeds weer moeten uitgaan van basisrechten (vrijheid, gelijkheid) en participatiekanalen (deelnemen aan de samenleving) voor iedereen. Zo moeten wel-zijn, werk, huisvesting en bescherming er als basisbehoeften voor iedereen zijn. Dàt moet door elk van ons én vooral door de politiek bewaakt worden.

Vanonderuit! wil, zoals de naam zegt, *van onder uit* politiek voeren. Dit is geen loze bewering want mensen zijn, misschien nog meer dan vroeger, wel degelijk betrokken bij wat er leeft in de stad en ommeland.” (Vanonderuit!)

Mark Maes, initiatiefnemer Vanonderuit! Mechelen: “Een paar jaar geleden was er iets vreemds aan de hand in Mechelen. Je moest je laten erkennen als buurtcomité. Dat vond ik pas straf. Uiteindelijk bleek die erkenning nodig om een zak geld te krijgen van het bestuur. Wij hebben toen vriendelijk bedankt. Diens brood men eet, diens woord men spreekt.”

zitten, ... Ik heb daar mijn tijd in gestoken, maar daar doet het beleid niets mee. Alles wat met inspraak en participatie te maken heeft, is tegenwoordig heel sterk geformaliseerd en gekanaliseerd. Noem het maar over-georganiseerd, met wijkmanagers, vergaderingen, paperassen, ... Bovendien leiden al die adviesraden en inspraakorganen die door de bestuurders zelf opgezet zijn tot weinig of niets, omdat het beleid

aangenomen en die nadien besproken met de deskundigen. Tijdens de volgende bijeenkomst kwamen de deskundigen dan uitleg geven. Maar op deze manier is er geen sprake van debat of dialoog.

Bart Somers laat zich ook af en toe eens zien op de bijeenkomsten van de klankbordgroep. Het zijn ook verkiezingen binnenkort, dus hij weet wel wanneer hij

zijn om kritiek te spuien en dat ze negatief ingesteld zijn. Mark weerlegt die stelling: "Het is waar dat we kritiek hebben. Natuurlijk hebben we die, maar kritiek is constructief. Onze kritiek is bedoeld om opbouwend te zijn en een bijdrage te leveren aan het debat. Alleen kan dat bijna niet meer omdat er sowieso veel te weinig ruimte is voor debat en discussie. Eigenlijk is onze doelstelling nochtans vrij simpel: een goed leven voor iedereen."

We voelen dat het **basisdemocratisch gedachtegoed** groeit, maar het groeit vooral onderhuids.

dat eigenlijk ook helemaal niet wil. In de praktijk wordt nauwelijks geluisterd naar wat die mensen te vertellen hebben. Het is toch weinig verwonderlijk dat mensen dan ontgoocheld wegblijven na verloop van tijd en terugplooiën op zichzelf."

"Wanneer wij aanklagen dat het beleid geen aandacht besteedt aan de wensen, opmerkingen, adviezen, verzuchtingen, ... van haar burgers, dan krijgen we vaak te horen dat het 'te moeilijk' is om met iedereen rekening te houden. Dat is een drogreden, een flagrant excuus om gewoon hun eigen ideeën door te drijven en bij het uitwerken van mogelijke oplossingen met niets of niemand rekening te moeten houden."

Mark geeft het voorbeeld van de klankbordgroep, een soort inspraakluik opgericht naar aanleiding van het project 'Mechelse Stationsomgeving' dat voor een transformatie van de stationsomgeving en de ruimere buurt moet zorgen. "In naam is het een klankbordgroep, maar in werkelijkheid heeft het meer weg van informatievergaderingen waarop het beleid meedeelt wat er te gebeuren staat. Specifiek rond die herinrichting van de stationsbuurt organiseerde Vanonderuit! zelf een wandel- en fietstocht waarbij de bewoners hun ideeën konden geven. Met de resultaten van die overlegmomenten zijn we dan naar de volgende klankbordgroep getrokken. In plaats van daar over te praten, heeft het bestuur onze papieren

aanwezig moet zijn. Niet dat ik mij daar druk in maak. Ik verdenk hem er trouwens van dat hij ons niet zo slecht gezind is en dat hij het niet zo erg vindt dat wij er zijn in Mechelen omdat hij ook een beetje is zoals wij, hij wil ook dingen veranderd zien, maar dan niet zoals wij."

Basisdemocratisch gedachtegoed wint terrein

Vanonderuit! bestaat uit een vaste kern van vier mensen die de werking uitbouwen op louter vrijwillige basis. "Dat is niet veel, vier man, maar we merken wel dat we op heel veel sympathie van een breder publiek kunnen rekenen. Mensen die zeggen "Het is goed wat jullie doen". We voelen dat het basisdemocratisch gedachtegoed groeit, maar het groeit vooral onderhuids. Veel mensen durven zich niet langer uiten. Ze durven geen kritiek meer geven en ze doen er dan maar het zwijgen toe. Dat wil echter niet zeggen dat ze geen sympathie zouden hebben voor ons, wij die wel onze nek uitsteken. De regionale pers staat ook nog altijd open voor ons hoewel de ruimte toch vooral ingenomen wordt door wat Somers zegt en wat Somers doet. Maar ik stel het erg op prijs dat wij toch nog altijd aan bod komen."

Vanonderuit! krijgt van de beleidsmakers in Mechelen geregeld te horen dat ze er enkel

Allianties over stadsgrenzen heen

In het verleden koesterde Mark nog even de ambitie om met Vanonderuit! boven de Mechelse stadsgrenzen uit te stijgen, maar dat blijven voorlopig toekomstdromen. "Ik heb uiteindelijk afgezien van mijn plannen om Vanonderuit! breder open te trekken omdat iedereen blijkbaar vooral lokaal bezig is en op zijn eigen regio focust. We

Mark Maes in gesprek met een toehoorder tijdens de Speakers' Corner op de Grote Markt in Mechelen.

Drie van de vier kernleden van Vanonderuit! zetten het spandoek op dat elke laatste zaterdag van de maand om vijf voor twaalf de Speakers' Corner aankondigt. Vlnr: Stefaan Lanoo, Luc Van Espen, Mark Maes.

hadden wel goede contacten met andere mensen die ook ijveren voor meer basisdemocratie of voor meer inspraak en participatie, zoals bijvoorbeeld met het Brugse Groenegordelfront (Lappersfortbos), met het Antwerpse stRaten-generaal, met Antwerpenaantwoord en met het Wase Dwaasland. Die kleine kern van actievoerders die we hier in Mechelen hebben, vormt geen uitzondering. Je ziet dat ook in andere steden. Het zijn altijd weer dezelfde mensen die je tegenkomt. Soms moet je wel bijzonder goed opletten met wie je banden smeedt, want voor je het weet, zit je opgesloten in een of andere hoek. Hetzij links, hetzij rechts. Af en toe wordt er van alle kanten getrokken. Wij noemen dat schijnsympathisanten, maar je moet daar echt voorzichtig mee zijn. Gelukkig heeft mijn vrouw mij af en toe eens teruggefloten. (lacht)”

Vanonderuitkrant

Sinds 2001 worden de Mechelaars op de hoogte gehouden van de activiteiten, ideeën en standpunten van Vanonderuit!

via de Vanonderuitkrant. In de beginfase waren wat financiële middelen beschikbaar via subsidie. Deze vielen na verloop van tijd echter weg, waardoor de krant, die er oorspronkelijk als een echt tijdschrift uitzag, noodzakelijkerwijs gereduceerd werd tot enkele bedrukte pagina's. De website neemt nu een deel van de communicatieve functie van de Vanonderuitkrant over. Op die website is niet enkel plaats voor de meningen en standpunten van Vanonderuit!, ook andere Mechelaars kunnen er hun mening kwijt.

Verschillende meningen een forum geven, blijft ook in de toekomst de doelstelling. Vanonderuit! organiseerde in februari een eerste mobiliteitsdebat en heeft de intentie om in de toekomst meer dergelijke debatten te organiseren. Het eerstvolgende debat rond mobiliteit is gepland voor oktober 2009. “We willen de debatcultuur, die nu zowat tegen het vriespunt aanleunt, weer aanzwengelen. Het is onze ambitie om, net als in 2005 met het project “Thuis in de stad”, weer jaarlijks Stadsgesprekken te hebben.”

De politieke vertaling

Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2006 kwam van Vanonderuit! met een eigen lijst op voor de gemeenteraadsverkiezingen. In de officiële aankondiging klonk de verantwoording als volgt: “Onze verontwaardiging over de huidige vorm van beleidvoeren is zo groot dat we niet anders konden dan zelf in de politiek stappen.” De lijst van Vanonderuit! haalde 1,44 % van de stemmen binnen, goed voor een totaal van meer dan zevenhonderd stemmen, een goed gevulde universiteits-aula dus. Toch is Mark niet onverdeeld gelukkig met de deelname aan het politieke systeem. “Als je in een stad woont, moet je er kunnen aan meedenken. Democratie is dynamisch en moet van onderuit komen. Op een bepaald moment kan je dan eigenlijk niet anders dan dat vertalen naar de politiek. Je moet het afmaken, je moet het brengen waar het moet zijn en het is op het niveau van de politiek dat het moet veranderen. Zelf heb ik daar geen enkel belang bij, zeker niet in het kader van verkiezingen. Dat is gewoon een politieke oefening. Ik heb het trouwens nogal moeilijk gehad met heel dat politiek systeem van lijsten opstellen en zo, mensen die vechten voor plaatsjes. Daar is het mij niet om te doen.”

Het programma van Vanonderuit! bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2006

De toekomst is voor iedereen: het Sociale vóór alles

Basisdemocratisch én sociaal aan politiek doen betekent dat we steeds weer moeten uitgaan van basisrechten (vrijheid, gelijkheid) en participatiekansen (deelnemen aan de samenleving) voor iedereen. Zo moeten wel-zijn, werk, huisvesting en bescherming er voor iedereen zijn. Dàt moet door elk van ons én vooral door de politiek bewaakt worden.

Samen-leven: wederzijds respect, solidariteit en inter-culturaliteit

Wij pleiten voor een warme (zorgzame) ontmoetings-samenleving in plaats van de (doelbewust in de hand gewerkte) kille onverschilligheid. In verband met diversiteit drukt inter-culturaliteit voor ons beter het wederzijds respect uit tegenover andere culturen. Die inter-culturaliteit begint voor ons al bij de burens. Voor Vanonderuit! speelt het verenigingsleven een zeer belangrijke maatschappelijke rol.

De stad(swereld) is van iedereen

Veel meer aandacht voor faciliteiten voor de zachte weggebruikers ('trage stad'). Stad moet niet verengd worden tot een (voor)geprogrammeerde evenementsruimte: de altijd-ontmoetingsfunctie van de stad (sport in de stad, verenigingsleven en kleinschalige culturele gebeurtenissen) moet veeleer benadrukt worden. Met de open ruimte in stad en ommeland moet omzichtig worden omgesprongen.

We moeten weer van onderuit kunnen mee-besturen

Open bestuur, gekenmerkt door doorzichtigheid, gemakkelijk te raadplegen besluitvorming, bestuurlijke vereenvoudiging en controle van onderuit. De gekozen vertegenwoordigers moeten de bevolking weer vertegenwoordigen. Inspraak komt hierbij nooit nà de beslissing, en een goed functionerende democratie hangt niet enkel af van de verkozenen en de ambtenaren maar in grote mate ook van de medewerking van de bevolking. Vanonderuit! staat een participatieve democratie voor, dat is een democratie van het ruim deelnemen.

vanonderuit
basisdemocratisch én sociaal
aan politiek doen
© Vanonderuit

Speakers' Corner

Sinds begin 2007 trekt Vanonderuit! elke laatste zaterdag van de maand met bierbak en spandoek naar de Grote Markt van Mechelen en organiseert daar een speakers' corner. Stipt maar symbolisch om vijf vóór twaalf gaan ze van start. Iedereen mag de bak beklimmen en een thema aankaarten.

Potentieel publiek is altijd voorhanden, want zaterdag is ook marktdag op de Grote Markt in Mechelen en als het weer een beetje mee zit, houden marktbezoekers geregeld halt om te luisteren wat de

die dingen die heel even furore maken, als leuk idee, om vervolgens weer in het niets te verdwijnen. Enkele jaren geleden hebben we bijvoorbeeld een grote bal gemaakt voor de actie "Bal in de stad". We wilden al die wijken symbolisch aan elkaar verbinden door met een reuzegrote bal van de ene wijk naar de andere te rollen. *De stad terug in eigen handen hebben*, dat was min of meer de achterliggende idee. Je moet ook een beetje speels denken, want je moet de mensen mee krijgen. Je zou zo een actie "Bal in de stad" kunnen opstarten als een ludiek

“Ik zie alles in processen. Dan pas krijgen dingen tijd om te groeien en zich te ontwikkelen.”

spreker van dienst te vertellen heeft. Dat is ook waar het Mark om te doen is. "We willen zo dicht mogelijk bij de burgers komen en op die manier de mensen betrekken bij het beleid. Het is ook de ideale manier om echt in dialoog te gaan. Omstaanders moeten niet zomaar luisteren, ze kunnen ook hun mening geven, of – in het beste geval – zelf de bak beklimmen.

De organisatie van die Speakers' Corners is nochtans niet altijd evident, maar we staan er op om er mee door te gaan, om voor continuïteit te zorgen. Ik zie alles in processen. Ik ben niet zo te vinden voor

gegeven, de bal een week of twee laten rollen en er dan de stop uit trekken. Wij hebben er voor gekozen om dat niet te doen. Wij zijn drie à vier jaar bezig geweest met die actie "Bal in de stad". Dergelijke processen zijn nodig om te zorgen dat dingen kunnen groeien, zich kunnen ontwikkelen."

De vaste kern van Vanonderuit! bestaat uit: Mark Maes (oprichter), Stefaan Lanoo, Luc Van Espen en Melinda De Vos. Meer informatie over Vanonderuit! kan je terugvinden op de website: www.vanonderuit.be ■

Tijdens de Speakers' Corner staat het iedereen vrij om op de bierbak te staan en zijn mening uit de doeken te doen. Zo lang de grenzen van het goed fatsoen niet overschreden worden, is de vrijheid van meningsuiting absoluut.